

Flygvapnet kan

*Text: Generalmajor Jan Jonsson,
Generalinspektör för flygvapnet*

Internationella insatser ställer på flera områden andra krav än de som ställs på en försvarsmakt som är verksam med att försvara den egna nationens överlevnad. Kraven på skydd av egen personal och materiel ställs högre i internationella insatser.

Flygspaning är en av de uppgifter där det svenska flygvapnet kan delta i internationella sammanhang. En division med AJS 37 Viggen finns vid F 10 i Ängelholm.

Foto: Anders Nylén, FBB

Svenska flygstridskrafter har förmåga att delta i internationella fredsbevarande insatser. Men kraven på skydd av personal och materiel inom denna typ av verksamhet är annorlunda. Känsligheten för förluster är högre än vid försvar av den egna nationen, varför kraven är berättigade.

Det taktiska uppträdandet är också annorlunda än vid försvar av Sverige i vår egen miljö. Svenska stridsflygsystem, liksom även utländska, måste därför i viss omfattning kompletteras för att möta de av NATO uppsatta kraven.

Deltagande i internationella insatser styrs i allmänhet av andra överväganden än de som gäller för det nationella försvaret. Det finns politiska och opinionsmässiga hänsyn som påverkar hur en internationell insats genomförs. Känsligheten för förluster främst av människoliv, men även av materiel, är hög. Den FN-insats i Somalia som avbröts är ett tydligt exempel på denna känslighet.

Högt skydd krävs dessutom för att den egna personalen skall känna ett stort förtroende för sin förmåga att lösa sina uppgifter med en rimlig risknivå. Vid in-

ternationella insatser är det inte det egna landet som är hotat, varför personalens benägenhet att acceptera risker är mindre. Sverige utrustade hela bataljonen i Bosnien med kroppsskydd (skottsäker väst), vilket inte är standard i svenska arméförband, samt lånade finska SISU-vagnar.

I Sverige görs internationella insatser baserade på frivillighet. Personalens tilltro till materielen är därför extra viktigt.

Det är därför naturligt att kraven på skydd ställs högre vid internationella insatser. De krav som NATO har definierat innehålls inte generellt av flygsys-

tem i NATO-länder. Det finns många system, även i stora NATO-länder, som idag inte når upp till dessa krav. Sverige är därför i detta avseende inte sämre rustat än västvärlden i övrigt.

Olika taktik

I den taktik man utnyttjar finns ett samband mellan materiel och uppträdande.

Detta samband innebär att materiel-systemens förmågor möjliggör en viss taktik, samt att ett önskat taktisk upp-

Även

utomlands

trädande kräver vissa förmågor i de tekniska systemen. De förmågor som Sverige har utvecklat i sina flygsystem är anpassade till den taktik som används för vårt nationella försvar. Taktiken bygger på att krigstillstånd råder och därmed sammanhängande regler för hur och när vapeninsatser får göras. Taktiken är vidare utvecklad för att föra strid i vår miljö.

I internationella insatser utnyttjas en helt annan taktik än den som används i försvaret av Sverige. Den bygger på NATO-taktik, men är anpassad för de krav som ställs i internationella insatser. Vid internationella insatser råder dessutom inte krigstillstånd, men det är samtidigt inte helt och hållet fred. Det finns hot mot de egna flygplanen som man är medveten om, men det är i allmänhet inte tillåtet att göra något åt dessa innan man själv är beskuten.

De regler som styr uppträdandet i internationella insatser är dels mycket komplexa, dels mycket precisa i hur, när och var vapenmakt får användas. Det betyder att flygplan, men även andra system, i internationella insatser är i en mer sårbar situation än vad som är fallet i det nationella försvaret eller om ett renodlat krigstillstånd råder.

När svenska flygplan skall uppträda med en annan taktik än den som normalt tillämpas, ställs därför andra krav på våra system än de som vår egen taktik kräver. De kompletteringar som erfordras är kända och kan genomföras.

Svenska flygstridskrafter skulle aldrig godvilligt uppträda som mål för olika hotsystem vid försvar mot ett väpnat angrepp på Sverige. I internationella insatser måste detta accepteras då åtgärder mot hotsystem normalt inte får vidtagas innan de har gjort en vapeninsats mot vårt flyg. Detta ger helt andra förutsättningar för taktiken och därigenom mycket högre krav på skyddsförmåga.

Tidigt initiativ

Flygvapnet har tidigt tagit initiativ till anpassning till kraven vid internationella insatser.

Redan för ett antal år sedan gav dåvarande flygvapenchefen, Kent Harr-

Två Gripen ur F 7 i Sätene fotograferade strax efter landning på en flygbas i Storbritannien. Foto: Lennart Berns

skog, ett uppdrag till Försvarets Materielverk att utreda vilka krav som ställdes i internationella insatser samt att föreslå vilka åtgärder som behövde vidtagas på svenska flygsystem. Uppdraget återkallades efter vissa påtryckningar från dåvarande försvarsministern.

Flygvapnets initiativ föranleddes av att Försvarmakten hade avböjt en förhandsförfrågan om Sverige kunde bidra med flygförband vid Gulf-krisen. Vi svarade nej, eftersom det saknades adekvat utrustning och utbildning. Detta har Flygvapnet således försökt att rätta till.

Flygvapnets deltagande i PFF-övningar har påbörjat utbildningsinsatsen för att kunna uppträda tillsammans med andra partner- och NATO-länder i en internationell fredsbevarande insats. Materiell anpassning är ännu inte påbörjad, men behoven är kända. Behovet av moderna precisionsvapen mot markmål, för såväl internationella insatser som för det svenska försvaret, är väl känt. Flygvapnet har under lång tid försökt att få med detta i försvarsplaneringen, men hittills har tillgänglig ekonomi inte tillåtit anskaffning av dessa vapen.

Om Försvarmakten hade kunnat genomföra en anpassning av flygförbanden när initiativ till togs detta, hade arbetet sannolikt varit klart nu.

Återtagning en förutsättning

Försvarmaktens planeringsförutsättningar är att återtagning skall ske innan ett angrepp inträffar. I de planeringsförutsättningar som regeringen har givit till Försvarmakten, ingår att vi skall planera för ett års återtagning innan förmåga att

möta ett väpnat angrepp skall kunna innehållas med hela krigsorganisationen. För detta förutsätts kraftigt ökade anslag. I de åtgärder som Försvarmakten har planerat för ett års återtagande, ingår åtgärder både avseende materielsystem och en forcerad utbildning av förbanden.

Den förmåga förbanden har idag är således inte den förmåga som skall finnas om Sverige måste försvaras vid ett väpnat angrepp. Detta förhållande är ännu mera tydligt i det förslag till en ominriktad försvarsmakt

som ÖB lämnade till regeringen den 12 oktober. Härvid ger ÖB även uttryck för att Sveriges förmåga till internationella insatser behöver stärkas, samt att samma krav på förmåga bör ställas för nationellt försvar som för internationella insatser.

Svenskt flyg efterfrågat

Det förekommer ibland synpunkter som att svenska flygstridskrafter inte är efterfrågade i internationella insatser. Som företrädare för det svenska flygvapnet får jag i mina internationella kontakter en helt annan bild. Många flygvapen uttrycker en stor förvåning över att Sverige inte deltar med flygstridskrafter i Bosnien. Framförallt efterfrågas spaningsflyg, men även andra resurser.

Det svenska flygvapnets förmåga och kompetens är väl känd, bl a genom våra omfattande flygtransportinsatser. Den allmänna meningen är att flygvapnet i PFF-övningar har visat en mycket god förmåga att genomföra internationella insatser tillsammans med NATO-förband, samt att verka inom NATO:s ledningsstruktur. Representanter för FN har uttryckt att det finns många länder i världen som kan delta med arméförband, men som saknar förmåga att bidra med något annat. Det ger uttryck för att det är viktigt för FN och de berörda staterna att de ges möjlighet att delta med de resurser de förfogar över. Det är därför viktigt att de stater som har andra resurser, och ett högre utvecklat försvar, i större utsträckning bidrar även med andra resurser än markstridskrafter.

Härvid har det framkommit att det anses att Sverige framgent bör bidra med flyg- och sjöstridskrafter. ■